

EDITORIAL

Úkolem pedagogické vědy a výzkumu není jen ověřovat hypotézy, ani vytvářet nové, ale pedagogika by měla skrze svoji kulturní roli přinášet jiný pohled na výchovu a vzdělávání. Vědci by měli vytvářet teoreticky bohaté perspektivy, které by mohly zpochybnit běžný úzus či jít proti němu. Tyto perspektivy by měli nabízet ostatním ke kritice, aby v otevřené diskusi mohlo docházet k verifikování či zpochybnování poznatků v rámci daného vědeckého diskurzu. To je ostatně jedním z důvodů, proč ve *Studia paedagogica* v sekci Rozhovory usilujeme o dialog s předními pedagogickými odborníky, jejichž dílo považujeme za přínosné. Naším cílem je především otevřít prostor pro debatu o klíčových otázkách, které rezonují v pedagogických vědách, a dovolit tak zpovídanému vědci kriticky vyložit svoje náhledy na danou věc a zdůvodnit svoje výchozí teze, které se často do klasických článků a knih nevejdou.

V tomto čísle se tak můžete začíst do rozhovoru s norskou profesorkou pedagogiky Kari Smith z Norské univerzity vědy a technologie v Trondheimu. Rozhovor je zajímavý ze dvou důvodů. Zaprvé přináší výjimečně kriticky podložený a zkušenostmi prověřený popis modelu doktorského vzdělávání v Norsku. Kari Smith detailně popisuje, jak může vypadat výzkumně zaměřený doktorský program v oblasti učitelského vzdělávání. Unikátní program obsahuje tolik přínosných inovací, že jsme se jimi inspirovali při návrhu změn v doktorském studiu oborů pedagogika a andragogika na Ústavu pedagogických věd FF MU. Naši doktorští studenti budou nejen dostávat motivační stipendium, ale také budou důkladněji než doposud předkládat svoji dosavadní práci k evaluaci oborovou radou. Zadruhé je rozhovor malou ochutnávkou originální vědecké práce Kari Smith. Na pozadí jejího článku o případové studii čtyř učitelů, kteří opustili svoji profesi, protože měli pocit, že nemají dost prostoru a autonomie, debatujeme o tom, jak je možné být tvořivým a originálním autorem v sociálních a humanitních vědách. Doufáme, že podobně jako ostatní rozhovory s předními pedagogy (S. J. Ballem, Ch. Wulfem, L. Moosem, A. Lefsteinem či F. Korthagenem) bude i tento inspirací pro širokou českou pedagogickou obec.

Letošní třetí číslo otevírá článek Veroniky Rodové a Jana Slavíka věnovaný metodě živých obrazů. S využitím metodologie didaktické kazuistiky ukazují proces učení žáků v dějepisu s použitím metody živých obrazů. Unikátním způsobem vysvětlují to, jak se vytváří zkušenost žáků skrze spojení specifické metody, živých obrazů, a specifického obsahu, historie. Cílem autorů je výzkumně podložit, jak dochází k utváření vztahu mezi subjektivní zkušeností žáka na jedné straně a kurikulem vzdělávacího oboru na straně druhé. Článek tak přináší inspirativní poznatky, které mohou významně přispět k efektivitě výuky. V redakci si textu vážíme také proto, že text je výsledkem společného psaní dvou autorů nejenom z různých kateder a univerzit, ale autorů s odlišnou oborovou a výzkumnou zkušeností. Síť spolupracujících autorů publikujících v pedagogických časopisech se tak hezky rozšiřuje (viz text L. Juhaňáka z prvního čísla roku 2017).

Druhým textem je kvalitativní studie badatelsky orientované výuky matematiky. Libuše Samková z Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích se v článku nejprve pečlivě věnuje nepřiliš známému konceptu otevřeného přístupu v matematice, aby posléze ukázala, jak se promění přesvědčení studentů učitelství po absolvování dvousemestrálního povinného kurzu matematiky vycházejícího ze zásad otevřeného přístupu a badatelsky orientovaného vyučování. Článek přináší nejenom vhled do pregraduálního vzdělávání studentů učitelství, ale obzvláště zajímavým se jeví jako vědecký pokus zaměřený na poskytnutí empirické evidence o formování subjektivních teorií budoucích učitelů.

V pořadí třetím textem je slovenský článek od pětičlenného kolektivu autorů pod vedením Barbary Lášticové. Empirický článek s využitím polostrukturovaných rozhovorů s učitelkami občanské výchovy slovenských středních škol mapuje problematiku výuky mezilidských vztahů. Autoři nejprve provedli analýzu kurikula o hodnotách, postojích a předsudcích a následně realizovali rozhovory s 22 učitelkami, aby ukázali, že obě oblasti jsou úzce propojené. Kurikulum jen omezeně dává učitelům možnost vzdělávání ve výše uvedených oblastech, což učitelům jednak svazuje ruce při snaze využívat didakticky bohaté materiály, diskutovat se žáky ve větším časovém úseku a doplňovat výuku o prvky zážitkové pedagogiky. Jakkoliv silně reflektované politické téma extremismu a meziskupinových vztahů proto není ve školách adekvátně reflektováno, říkají autoři. I proto se autoři po realizaci výzkumného šetření doslova vrhli do změny současného stavu a dnes realizují intervenční programy na několika slovenských školách. Snad se tedy můžeme v budoucnu těšit na kvantitativně orientovaný výzkum zkoumající efekt intervence autorského kolektivu do výuky občanské výchovy.

V následujícím čtvrtém článku v prostředí středních škol pomyslně zůstaneme. Text Jakuba Hladíka, Nikol Ingrové a Nikolky Sobkové je věnován kvantitativnímu výzkumu sociálního a personálního kontextu interkulturního učení žáků. Výzkum se skládal ze dvou kroků. Zaprvé autoři zkoumali, jaký význam žáci středních škol přisuzují jednotlivým faktorům interkulturního učení. A zadruhé chtěli na novém výzkumném souboru ($n = 664$) ověřit vybrané faktory a jejich vzájemné vztahy. Výsledkem je šestifaktorový model vztahů činitelů interkulturního učení žáků (Motivace-zkušenost; Rodina; Škola; Vrstevníci; Referenční skupina a Média.). Článek zajímavě ukazuje, že škola je jenom jeden z mnoha faktorů působících na interkulturní učení žáků středních škol. Autoři dále uvádějí, že faktor médií je naopak podle žáků nejdůležitějším faktorem, který na ně působí, ačkoliv, jak autoři předpokládají, účinek tohoto faktoru bude zřejmě více v oblasti afektivní než kognitivní.

V pátém článku Lenka Hloušková identifikuje odlišné přístupy ve vzdělávání kariérových poradců. Teoretická studie nejprve mapuje historický pohled na vzdělávání kariérových poradců na území České republiky a následně se věnuje třem rozmanitým přístupům ve vzdělávání této skupiny. Podle její analýzy tak paralelně vedle sebe existují tři přístupy: přístup založený na vyučování, multiprofesionální přístup a kompetenční přístup. Přínosné pak je především to, že autorka popisuje přínosy a limity každého přístupu, aby nakonec ukázala, proč je kompetenční přístup nejlepší z uvedených tří.

V sekci začínajících výzkumníků čtenáři naleznou text doktorské studentky Kláry Záleské. Kvalitativní výzkum autorky se pokouší nahlédnout současný stav vzdělávání dětí cizinců v základních školách perspektivou rovných vzdělávacích příležitostí. Autorka na základě rozhovorů s učiteli ukazuje, proč dětem cizincům nejsou zabezpečeny rovné podmínky ve vzdělávání. Učitelé v jejím vzorku hovoří o tom, že bez dostatečné podpory ze strany školy a ministerstva nejsou schopni žákům vytvářet rovné podmínky. Autorka dále s oporou o zahraniční teoretické a výzkumné studie argumentuje, proč je potřeba se tématu věnovat i v české homogenní společnosti, kde děti cizinců tvoří jen malý zlomek celé žákovské populace. A to nejen po stránce akademické, ale i školsko-politické.

Třetí letošní číslo *Studia paedagogica* pak uzavírá krátká zpráva od mezinárodního kolektivu autorů pod vedením Lenky Hlouškové. Zpráva nás seznamuje s příkladem dobré praxe v podobě evropského projektu Guide My W@y! zaměřeného na vzdělávání kariérových poradců.

Ať vám třetí číslo *Studia paedagogica* přinese do nového akademického roku nové pohledy na výchovu, učení a vzdělávání!

Roman Švaříček
výkonný redaktor

